

Turinys

Ižanga	11
1. Miško ir žemės žmonės	15
Niūrūs, įtarūs ir užkietėję individualistai	16
Žūtbūt pats sau ponas.....	18
Žemės žmonės.....	21
Mėgėjai bylinėtis	24
Troškaus miesto priešai.....	26
Bijota, kad į miestus suėjusi tauta pražus	28
Įnikę į javus.....	32
Kad tik dar daugiau... žemės	35
Miško ir medžių mylėtojai	40
Stebėtinas baudžiovos lietuvio abejingumas miškui	45
Be ceremonijų – eidami į viensėdijas valstiečiai pirmiausia griebdavosi kirvio.....	47
Žmonės kaip žmonės	51
2. Amato priešai, emigracijos bičiuliai	53
Amatininkauti – negarbinga	53
Geriau emigruoti, nei mokytis amato	57
Dėl emigracijos ir „bernų stygiaus“ kaltinti socialistai	61
Nebenorėjo vargti kaip jų tėvai	65
Žambis prieš plūgą	69
Gal ir reikalingas, bet negarbingas	75
Piktas juokas.....	79
Pirmieji tarp krašto amatininkų	81

3. Nešvarus reikalas –

šimtametė lietuvių nemeilė verslui	85
Didelė nuodėmė – prekyba	85
Nesėkmingi pardavėjai	88
Užkietėję namisėdos ir ištroškę maldininkai	90
Keisti gyvenimo būdą spyrė vargas	92
Visuotinis žydų vyravimas	96
Nekenčiami, bet nepamainomi	100
Amatų pramoko užjūriuose	104
Lietuviško verslo pionieriai – emigrantai	105
Tautiškumo neatjaučiantys „broliai pirkėjai“	107
Rūstūs lietuviški pardavėjai	110
Derybos su žydu	113
Sėkti madas ir jokių būdu nekelti kainų!	115
Daugelį pražudydavo <i>rokundos</i> neišmanymas.....	119
Vis dar – „miško ir žemės vaikai“?	123
Žirniai tebėra maiše	125

4. Nuo *degtienės* iki *kruvainio*.

Keistieji lietuvių valgiai prieš šimtą metų	127
Pusryčių maniakai.....	127
Pavakarių laiką nustatydavo gandras	130
Kasdienė duona: svarbiausia šeimninė „rūgštis“	133
„Pusiau paėdę“ – mirkalas, užtrinas ir spirgynė	136
Nekenčiamas pasninkų aliejus ir mėgstama <i>degtienė</i>	139
Pasninką lengviausiai ištvėrdavo dzūkai	142
Ne šaltibarščiai, o žalibarščiai	144
Kruvainis ir kruvainė	148
Rūgštelės mėgėjai	152
Prabangos gėrimas arbata	156
Kava iš burokų, miežių ir cikorijų	160
Saldainiai, pyragai ir <i>barankos</i>	164
Spirito grynumą išbandydavo paraku	169

Valgymo papročiai – neatsargus poelgis galėdavo sukelti muštynes	173
Riebus šuo – turtingo šeimininko ženklas	178
„Marmurines“ lėkštes valydavo miltais	181
Karklinis krepšys – irgi būtinas stalo indas	186
Dėl grybų tekdavo konkuruoti su karvėmis ir avimis	192
Pabandykite šmakalą!	197

5. Apie didelius ir mažus reikalus.

Tualetų atsiradimas ir higiena

Lietuvoje prieš šimtmetį	200
--------------------------------	-----

Po švenčių senuosiuose Lietuvos miesteliuose laukta...

kiaulių ir lietaus	200
Vaikščioti į lauko tualetą „gali būti griekas“	204
Viduramžių kernaviečio išmatose buvo pilna parazitų	208
Musių spiečiai ir gėlių darželiai	211
Geriausią viduramžių Lietuvos tualetai –	
Vilniaus Žemutinėje pilyje	213
Pakulos ir šiaudai – vietoj tualetinio popieriaus	216
Pasibaisėtina vilniečių higiena	220
Baisusis ir keistasis kaltūnas	222
Žmogaus mėšlo nauda	225
Szikinykas arba laukavietė	228
Šlapimu dažydavo audinius	230
Miestų išvietės: dvokiantis „auksavežių“ verslas	235
Nenorintys mokėti, išviečių turiniu atsikratydavo slapta	238
Miestietišku vidaus tualetų keistenybės	241
Vilniaus Halės turgavietės tualetų vargai	242
Nuo juodumo blizganti antklodė – higiena XX a. pradžios	
lietuviškame kaime	244
Veidą (vyrai) prausdavosi ne kasdien	248
Nagus nusikramtydavo ar nusipjaudavo	251
Lauko išvietės į lietuvišką kaimą atnešė I pasaulinis karas	255
Vis dar pakiemiais, patvoriais – tarpukario Lietuvos tualetai	260

Lietuvio vardą tamsinančios kirmėlės	263
Higienos įgūdžius jaunuoliai prarasdavo susituokę	267
Kaunietis patentavo išvietės puodą su „automatišku mechanizmu“	270
„Troboj tai nešiksit“ – pasišlykštėjimas vidaus tualetais	274
6. Senieji kontrabandos karai Lietuvoje	276
Mes juk ne vagiame, o perkame!	276
Dvi kontrabandininkų rūšys	279
Labiausiai saugoma siena Rusijos imperijoje	282
Slaptieji caro agentai prieš lietuvių kontrabandininkus	284
Puošnusis carinis <i>Veržbolovo</i>	288
Kontrabandininkai „apdrausdavo“ savo krovinius nuo rizikos įkliūti	290
Pelningiausios – gyvosios prekės	294
Mažieji kontrabandos karai	297
Kovai su šmugleriais teko pasitelkti net artileriją	302
Vieną įnirtingiausių susirėmimų iki šiol žymi „Turko kapas“	306
Sūkuriai ir užutėkiai	309
7. Kalbos tvarkytojai prie Smetonos	311
Jei lietuviškai, tai <i>pašol von</i>	311
Du lietuviai – trys rašybos	315
Kalbininkus – į daržinę!	317
Demokratijos pražudyta rašybos reforma	321
Kaip „krapukštinosi“ vertėjai	324
Krembliai ir bastučiai: kova su barbarizmais	326
Puristų „džiūgautė“ ir tragedija	330
Šuniški, bet nelietuviški	332
Nupjauti pavardėms uodegas!	335
Tyli pavardžių atlietuvinimo pabaiga	338
Nuo Muravjovo prie Maironių	340

8. Knyga lietuviszka. „Šventosios kontrabandos“ keliai ir klystkeliai	343
Vieno šv. kontrabandos eilinio istorija.....	343
Ne visai teisėtas draudimas	345
Lemiamos viny s į draudimo karstą.....	346
„Nenaudingos“ kontrabandos schema	350
Svetimi tarp savų	353
Baisusis <i>dybavimas</i> ir <i>dragonada</i>	355
Kelių knygoms atverdavo kyšiai ir revolveriai.....	357
Nešuliai ir apsaugodavo, ir pražudydavo	359
Ginklų <i>šmugelis</i>	362
Nelaimės amatas, bežemių verslas.....	365
Knygnešystės buhalterija	368
Knygnešiai iš pasiutimo.....	370
Knygnešiai ir karčemos.....	372
9. Svarbiausia – degtinė. Valstybinis monopolis tarpukario Lietuvoje	375
Nuo <i>polugaro</i> prie <i>vodkos</i> – valstybinis carinis monopolis	376
Beviltiškas mėginimas įpratinti „gerti civilizuotai“	378
Didžiausias biudžeto ramstis.....	381
Neišvengiamas blogis, nešantis pelną valstybei	383
Smūgis ūkiui ir „geografinis demoralizavimas“	387
Spiritas – didžiausias valstybės išdo pasididžiavimas.....	391
Kovos su „namine“ ir aferistais	394
10. Tarpukario aistros dėl Kauno soboro: nugriauti ar palikti?	399
Nugriauti reikalavo kairieji valstiečiai.....	400
Soboro gynėjais tapo... tautininkai	401
Už ir prieš – Lietuvos įžymybių nuomonės „soboro klausimu“	403